

SALGIN SÜRECİNDE YAPILAN UZAKTAN EĞİTİMLERİN ÖĞRETMENLERİN PROFESYONEL GELİŞİMLERİNE ETKİSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Özge KARAEVLİ¹, A. Faruk LEVENT²

1 Dr., MEB, Ataşehir Şehit Öğretmen Nuriye Ak Anaokulu, İstanbul, ozgeuskup@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4044-9331.

2 Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul, faruk.levent@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3429-6666.

Geliş Tarihi: 28.08.2020 Kabul Tarihi: 06.01.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.786842

Öz: Bu araştırmada salgın sürecinde alınan uzaktan eğitimlerin öğretmenlerin profesyonel gelişimine etkilerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan olgubilim desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sorular yardımıyla çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan 46 öğretmeninden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerinin analizi sonucunda, yedi ana tema ve alt temalar ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine yönelik katıldıkları uzaktan eğitimlerde teknik problemler yaşamalarına rağmen genel olarak memnun oldukları görülmüştür. Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin önemli bir kısmı, okul devam ederken mesai saatlerinden dolayı alamadıkları eğitimleri bu süreçte alabildiklerini belirterek bunu bir fırsat olarak değerlendirdiklerini ifade etmiştir. Öğretmenler için planlanan hizmet içi eğitimler, özellikle büyükşehirlerde, hem uzaktan eğitimi hem de yüz yüze eğitimi kapsayacak şekilde karma bir model olarak tasarlanabilir. Ayrıca uzaktan eğitimler için birtakım kalite standartlarının oluşturulması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, eğitim teknolojileri, öğretmen eğitimi, öğretmenlerin profesyonel gelişimi, fenomenolojik araştırma

OPINIONS ON EFFECT OF DISTANCE EDUCATION PRACTICES ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract:

Purpose of this study was to investigate how distance education during pandemic effects professional development of teachers according to teachers' opinions. Phenomenological research design was used as one of the qualitative research approaches. Participants of study was determined by criteria sampling method which is one of the purposeful sampling methods. Data was gathered via an online survey which was prepared by the researchers. That survey consists of open-ended questions and 46 answers that were included in responses of teachers were subjected to content analyzed. As a result of the analysis, seven themes and subthemes were emerged. According to the emerged findings it was observed that though teachers have faced technical difficulties during distance education sessions aimed for their professional development, they were generally satisfied with those sessions. Majority of participants stated that they were able to take sessions which they were unable to take while on-site education was taking place as a result of working hours. In-service trainings planned for teachers can be designed as hybrid model that involves both distance and traditional education. Additionally it was suggested that some quality standards should be determined for distance education.

Keywords: Distance education, educational technology, teacher training, professional development of teachers, phenomenological research

Giriş

Öğretmenlerin profesyonel gelişimi; öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmek üzere düzenlenen süreç ve etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Guskey, 2000). Profesyonel gelişimin amacı; öğretmenlerin bireysel performanslarını artırmak, verimsiz uygulamaları düzeltmek ve eğitim politikalarına uygun öğrenciler yetiştirmektir (Blandford, 2000). Literatür incelendiğinde, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine yönelik olarak başta hizmet öncesi aday öğretmen yetiştirme, hizmet içi eğitim, çalıştay, eylem araştırması, mentorluk, akran koçluğu, öğrenme toplulukları olmak üzere farklı yaklaşım, yöntem ve modellerin kullanıldığı görülmektedir (Day & Sachs, 2004; Guskey, 2000; Lieberman, 1995; Scalesvd, 2011; Sparks & Loucks-Horsley, 2007). Öğretmenlerin profesyonel gelişimine katkı sağlayan bir başka seçenek de uzaktan eğitim olanaklarından yararlanmaktır (Avalos, 2011; Craft, 2000; Reese, 2010).

2020 yılının ilk günlerinde ortaya çıkan Covid-19 salgınının kısa sürede dünyaya yayılması ve Türkiye’de ilk vakaların Mart ayında ortaya çıktığının resmi kurumlarca açıklanmasıyla beraber küresel boyutta yeni bir süreç yaşanmaya başlamıştır. Aniden ortaya çıkan salgın sürecinden etkilenen birçok alandan biri de eğitim-öğretim olmuştur. Okullar ve öğretmenler uzaktan eğitime geçerek bambaşka bir eğitim süreciyle ve yeni bir mücadeleyle karşı karşıya kalıp teknolojiyi daha fazla kullanmaya, yeni beceriler edinerek içerik oluşturma deneyimleri kazanmaya başlamış ya da var olan becerilerini geliştirmiştir. Yıldırım (2020) öğretmenlerin bilgi, deneyim ya da altyapı, cihaz, donanım, yazılım eksiklikleri düşünüldüğünde bu dönemde yürütülen çalışmaların tam anlamıyla uzaktan eğitim sayılamayacağını ifade etmiştir. Öğrenciler bu süreçte almaları gereken dersleri uzaktan takip ederken öğretmenler, öğrencilerine ayırdıkları zamanın dışında profesyonel gelişimlerine yönelik olarak çevrimiçi ortamda çeşitli eğitim ve seminerlere katılmıştır.

Uzaktan eğitim; geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda, eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir (Alkan, 1987). Öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıyan her yaşta insanla, bu sürecin uzaktan eğitim felsefesine dayalı olarak yapılandırılmasından sorumlu olan eğitimcilerin etkileşim sürecine olanak vermesi ve herkese eğitim fırsatı sunması uzaktan eğitimin en belirgin özellikleri olarak kabul edilmektedir (Kesim, 2010).

1985 yılından itibaren öğretmen eğitiminde uygulanan uzaktan eğitim yaklaşımının (Özer, 1990) hizmet içi eğitimlerde de kullanılması küresel düzeyde yaşadığımız salgının ardından uygulanabilir bir seçenek olarak karşımıza çıkmıştır. Salgından önce de eğitimde teknoloji kullanımına önem verilmekteydi, ancak bu süreçte bir çözüm seçeneği olarak deneyimlenen uzaktan eğitim konusunda hem teknoloji kullanımı hem de yazılım programları açısından birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi sürecinde önce sesli daha sonra görüntülü iletişim süreci yaşanmış, buna bağlı olarak video konferanslarla uzaktan eğitim teknolojilerinin etkileşime kapalılık boyutu ortadan kalkmaya başlamıştır (Kesim, 2010). Bu araştırmanın amacı, salgın sürecinde öğretmenlerin katıldıkları uzaktan eğitimlerin onların profesyonel gelişimine etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesidir. Bir başka ifadeyle, bu çalışma ile öğretmenlerin uzaktan eğitim deneyimine ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilecek bulguların gelecekte uzaktan eğitim yoluyla düzenlenecek yeni eğitimlerin geliştirilmesine ışık tutması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Gürbüz ve Şahin (2017) nitel araştırmayı, araştırma konusu olan olgu veya olayla ilgili katılımcıların algıları-

nın ve deneyimlerinin belirlenmesi ve ortaya konulması olarak belirtmiştir. Creswell (2017) araştırmada hangi paradigmanın temsil edildiğinden bahsetmenin önemli olduğuna vurgu yaparak nitel araştırmacıların genelde nerede durduğunu ve hangi felsefi inançların araştırmayı aydınlattığını bilmek isteyeceklerinin altını çizmiştir. Dolayısıyla bu araştırmada yorumsamacı paradigmaya göre çalışılmıştır.

Nitel araştırmada olgu ve olayın kişiler için ne anlama geldiğinin ortaya konması için nitel araştırmacılar, insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmaya çalışır (Merriam, 1998). Uzaktan eğitim olgusuna yönelik deneyimlere ilişkin görüşlerin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma olgubilim desenindedir. Moustakes'e (1994) göre olguya ilişkin anlamlı, somut ilişkilerin anlaşılması için deneyim gerekir. Bu nedenle araştırmadaki katılımcılar uzaktan eğitim sürecini deneyimlemiş olan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları İstanbul'da, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı farklı kademelerdeki okullarda görev yapan, farklı branşlardaki öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine yönelik uzaktan eğitim yoluyla en az bir eğitime katılmış olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Saban ve Ersoy (2016) olgubilim çalışmalarında katılımcı sayısının, olguyu deneyimleyen ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen kişi sayısına göre değişebileceğini belirtmiştir. Araştırmanın analiz ve raporlama aşamasında öğretmenlerin kişisel bilgilerini gizli tutacak şekilde takma isimler verilerek sırayla kodlama yapılmıştır. Tablo 1'de öğretmenlere verilen kodlar gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlere Verilen Kodlar

1	Deniz	11	Ceyhan	21	Gün	31	Nur	41	Umut
2	Yağmur	12	Coşku	22	Güneş	32	Övgü	42	Uzay
3	Doğa	13	Değer	23	Özgür	33	Sağanak	43	Yamaç
4	Su	14	Dünya	24	Işık	34	Poyraz	44	Yankı
5	Toprak	15	Emek	25	İmge	35	Yaprak	45	Yaşam
6	Ada	16	Mutlu	26	Kayra	36	Seçkin	46	Tansu
7	Armağan	17	Eylül	27	Meriç	37	Tan		
8	Başak	18	Bulut	28	Nehir	38	Dolunay		
9	Barış	19	Gökyüzü	29	Dağ	39	Tuna		
10	Bilge	20	Görkem	30	Yosun	40	Tümay		

Araştırmacılar tarafından hazırlanan soruları gönüllü olarak yanıtlayıp geri gönderen 54 katılımcı olmuştur. Bu yanıtlar öncelikle soruların doğru anlaşıldığına ve tekrar eden cevapların bulunup bulunmadığına göre incelenmiştir. Elde kalan 46 cevap ile konuya ilişkin veri doygunluğuna ulaşıldığı her iki araştırmacı tarafından teyit edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada beş açık uçlu soru kullanılmıştır. Öncelikle katılımcılara yönelik olarak araştırmacının amacını belirten ifadelerle araştırmacıların bilgilerine yer verilmiştir. Sorular öncelikle öğretmenlerin profesyonel gelişimi alan yazınından ve teorik çerçevesinden hareketle 10 tane olarak hazırlanmış, daha sonra uzman görüşleri doğrultusunda yapılan revizelerin ardından kalan beş soru kullanılmıştır. Soruların özellikle anlaşılabilirlik, tek amaçlı ve varsayimsız olma, istenen verilerin bilinirliği, istenen verilerin verilmek istenirliği ve yansızlık özelliklerine dikkat edilmiştir (Karasar, 2019). Olgubilim araştırmalarında yoğun olarak yüz yüze görüşmeler ile veri toplansa da (Gürbüz & Şahin, 2017) salgın nedeniyle yüz yüze görüşme yapılamadığı göz önünde bulundurulduğunda, daha fazla kişiye ulaşmak amacıyla araştırmacının katılımcıları olan öğretmenlerin görüşleri hazırlanan bu sorular aracılığıyla çevrimiçi ortamda toplanmıştır.

İnandırıcılık/Aktarılabirlik ve Tutarlılık/Teyit Edilebilirlik

Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirliğe yaklaşım nicel araştırmadakinden farklı olup geçerlik için inandırıcılık ve aktarılabirlik, güvenilirlik için tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramları ön plana çıkmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Verilerin toplandığı sorular hazırlanırken öğretmenlerin uzun cevap verebilmelerini sağlayan uzun yanıt metni tercih edilmiştir. Böylece araştırmacının tutarlılığına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada verilerin özgünlüğünün korunması amacıyla doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu sayede inandırıcılık güçlendirilmiştir.

Nitel araştırmacının tutarlılığı sağlamak için ulaştığı sonuçları topladığı verilerle sürekli teyit etmesi ve bu çerçevede okuyucuya mantıklı bir açıklama sunabilmesi önerilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu kapsamda araştırmadaki veriler, bir araştırmacı tarafından toplanıp analiz edilmiş, daha sonra diğer araştırmacı tarafından veriler ve analiz sonuçları karşılaştırılarak sürecin tutarlılığına bakılmıştır. Böylece analiz sonuçları teyit edilmiş ve verilerle rapor sürekli karşılaştırılarak tutarlılık ve teyit edilebilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada veri çeşitlemesi (*triangulation*) yapılmıştır. Deneysel sosyal araştırmalara ait sürecin ve sonuçların doğrulanmasına yönelik bir strateji olarak çeşitleme, nitel yöntemlerle yapılan araştırmalarda da özel ilgi görmektedir (Flick, 2004). Araştırmada çeşitlemeyi sağlamak için farklı kademe ve türdeki devlet okullarında görev yapan ve farklı branşlardaki öğretmenlere sorular ulaştırılmıştır. Böylece aktarılabirliğin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Veri Analizi

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi tercih edilmiştir. Saldana'ya (2009) göre nitel veri analizinde birinci döngüde, veri içerisindeki tek bir kelimedenden bir cümleye, tüm metne doğru kodlama süreci devam eder. İkinci döngüde ise kesin benzer bölümler, metnin daha uzun bölümleri ve o zamana kadar gelişen kodların revize hallerini de içeren tümevarımsal bir kodlama süreci gerçekleşir. Veri analizi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama aracında yer alan sorular verinin analizinde ortaya çıkan temaların bir kısmı için rehber olmuş fakat yeni temalar da ortaya çıkmıştır.

Bulgular

Araştırmada veriler üzerinde yapılan içerik analizi sonucunda yedi ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temaların bazıları alt temalara sahiptir. Ortaya çıkan ana tema ve alt temalar frekans bilgileriyle beraber Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ana Tema ve Alt Temalar ile Frekansları

Ana Tema ve Alt Temalar	<i>f</i>
1. Profesyonel Gelişime Katkı	17
2. Zaman	15
3. Nitelik	11
4. Motivasyon	4
5. Karşılaştırma	78
5.1. Uzaktan Eğitimin Üstünlükleri	46
5.1.1. Ulaşılabilirlik ve Katılımcıya Görelik	30
5.1.2. Çeşitlilik ve Nicelik	7
5.1.3. Etkililik ve İlgi Çekicilik	9
5.2. Yüz Yüze Eğitimin Üstünlükleri	18
5.3. Her İkisinin Üstünlükleri	14
6. Problemler	41
6.1. Teknik Problemler	10
6.2. Ev Ortamından Kaynaklanan Problemler	5
6.3. Uygulamaya Yönelik Problemler	10
6.4. Diğer Problemler	16
7. Öneriler	42
7.1. Sürdürülebilirlik	10
7.2. Eğitimlerin Branşlara Göre Ayrılması	3
7.3. Eğitimi Verenlerin Profesyonelliği	4
7.4. Eğitim Sayısının ve Çeşitliliğinin Artırılması	12
7.5. Diğer Öneriler	13

Tema 1. Profesyonel Gelişime Katkı

Araştırma kapsamında görüşleri alınan bazı öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde aldıkları eğitimlerin kendilerine mesleki açıdan katkı sağladığını ifade etmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Evde kalıp kendi dünyamızla baş başa kaldığımız bu süreçte uzaktan eğitimle mesleki gelişimime daha fazla yöneldim ve aldığım her kursla bilgilerime yenilerini ekleyip kendimi geliştirdiğime fazlasıyla inanıyorum.” (Doğa)

“İçinde bulunduğumuz süreç kendimi geliştirmek için çok daha kolay imkân sağladı. Alanında uzman isimlere neredeyse her gün ve çok kolay ulaşıyorum.” (Ada)

“Mesleğimden uzaklaşmamış hissediyorum. Farklı konularda bilgilerimi evimde rahat bir şekilde tazelemek çok daha verimli...” (Nehir)

“Verimli bir süreç olarak değerlendiriyorum. İlgi duyduğum konularla ilgili pek çok bilgi edinebildiğim, yeni eğitimler araştırabildiğim bir süreç...” (Dağ)

Bir öğretmen içinde bulunduğu dönemin gelişimsel bir süreç halinde devam ettiğini şu ifadelerle vurgulamıştır:

“Özellikle ilk dönemlerde sadece öğrenci odaklı çalışmalara vakit ayırıp bir rahatlama içerisine girdim. Genel olarak vaktimi çok boş geçirdim. Öğretmen akademileri dışında ekstra bir vakit ayırmadım. Bir süre sonra bir yol haritası belirledim. Katıldığım eğitimlerin de doğrultusunda ekstra öğrenmeler arayışına girdim ve hedeflerim doğrultusunda iyi şeyler ediniyor olduğumu düşünüyorum.” (Yosun)

“Normal zamandaki eğitimlere göre çok daha fazla eğitime katılabilirdim. Eğitimler bende farklı bakış açıları geliştirmemi sağladı.” (Göküzü)

Tema 2. Zaman

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerden bazıları okul devam ederken mesai saatlerinden dolayı alamadıkları eğitimleri bu süreçte alabildiklerini belirterek bu süreci bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Günde 8-10 saate kadar farklı eğitimler aldığım oldu. Dolu dolu değerlendirdim. Hatta uzun zamandır almak istediğim ama vakit bulamadığım eğitimleri alma fırsatım oldu.” (Ceyhan)

“Eğitim ve öğretim devam ederken de kendimi geliştirici etkinliklerden faydalanmaya çalışıyordum ancak bölünmeler daha çok oluyor ve her eğitimi sağlıklı takip edemiyordum. Şu an kendime daha fazla zaman ayırabiliyorum.” (Değer)

“Çevrimiçi eğitim zaman açısından büyük kolaylık sağladı. Özellikle çocuğu olan eğitimciler için değerlendirilebilecek bir fırsat... İstanbul zaman, yol gibi nedenlerden dolayı eğitimi seçerken mesafe göz önüne alınarak tercih yapma durumunda kalıyordum ancak çevrimiçi olunca istediğim eğitimi gönül rahatlığıyla seçebildim. Fırsat buldukça hemen hemen her gün bir çevrimiçi eğitime katılıyorum.” (Dünya)

Bazı öğretmenler zaman bağlamında düşüncelerini dile getirirken uzaktan eğitim sayesinde evde kendi zamanlarını kendilerinin yönetebildiklerini vurgulamıştır. Bu öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

“İstanbul’da fiziksel mesafe olması nedeniyle ciddi zaman kayıpları yaşıyordum. Uzaktan eğitimle bilgiye ulaşmada bu zaman kayıplarının söz konusu olmaması memnuniyet verici... Gün içinde çalışmaya ayırdığım zaman oldukça arttı ve zamanı etkin değerlendirmede plan yapmak ve uygulama konusunda da hiç bir sıkıntı yaşamadım.” (Bulut)

“Bilgi çağındayız ve bilgiye ulaşmak konusunda mümkün olan en kısa yol internet... Zamanımı etkin kullanıyor olmam bu salgının en olumlu yönü oldu.” (Güneş)

Katılımcı bir öğretmen, zaman planlamasının yanı sıra uzaktan eğitimle öğrendiği yeni bilgiler için sonrasında araştırıp geliştirecek zamanının da olmasına vurgu yapmıştır.

“Zaman araştırmanın seçilmesi, saat belirlenmesi noktasında bu sürece uygun dilimlerde yapılması ve araştırıp o konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olabileceğim sınırsız zamanımın olması çok güzel...” (Doğa)

Tema 3. Nitelik

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı, uzaktan eğitim sürecine ilişkin değerlendirmelerinde eğitimleri nitelik açısından ele almış, verimlilik bağlamındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Bu süreç oldukça verimli geçiyor. Belirlenen eğitimler çok dolu ve verimli...” (Başak)

“Bu süreci verimli geçirdiğime inanıyorum. Beğendiğim seminerleri velilerime de gönderdim, onların da istifade etmelerini sağladım.” (Görkem)

Bir öğretmen uzaktan eğitimlerin verimli olduğunu fakat bu durumun 40 dakika ile sınırlı olduğunu, bir başka ifadeyle, eğitimlerin ilk 40 dakikasında verimliliğin yüksek düzeyde olup bu süre aşıldığında verimin düştüğüne dikkat çekmiştir:

“Günde 10 saate yakın teknolojik ortam aracılığı ile eğitim almaktayım. Ne kadar verimli olduğuna gelecek olursak, bir günde verimlilik süresi 40 dakika kapasitesinde olduğuna inanıyorum.” (Barış)

Tema 4. Motivasyon

Bazı öğretmenler salgın sürecinde uzaktan eğitimler sayesinde moral ve motivasyonlarını yüksek tuttuklarını belirtmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Salgın döneminde karamsarlık yerine kişisel gelişimime odaklanmak iyi geliyor.” (Toprak)

“Eve kapandığımız şu günlerde zamanımı boşa geçirmek yerine kendimi de geliştirebileceğim bir etkinliğin olmasının duygusal motivasyonumu da artırdığını düşünüyorum.” (Bilge)

Tema 5. Karşılaştırma

Araştırmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi genellikle birini diğerine üstün kılan özellikler bağlamında kıyaslamıştır. Bu özellikler bazı katılımcılar için uzaktan eğitimin ulaşılabilirliği, çeşitliliği ya da niceliği iken bazı katılımcılar için uzaktan yapılan eğitimlerin etkililiği ve ilgi çekiciliği olmuştur. Bazı katılımcılar ise her ikisinin de üstünlükleri olduğunu belirtmiştir.

Alt Tema 1. Uzaktan Eğitimin Üstünlükleri

Görüşleri alınan katılımcılar uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi kıyasladıklarında uzaktan eğitimin farklı bakış açılarına göre üstün yanlarını dile getirmiştir. Bu özellikler ulaşılabilirlik ve katılımcıya görelilik, çeşitlilik ve nicelik ile etkililik ve ilgi çekicilik olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır.

Ulaşılabilirlik ve Katılımcıya Görelilik

Katılımcı öğretmenler uzaktan eğitimin üstünlüklerinden söz ederken çoğunlukla daha ulaşılabilir olduğunu, katılımcının devam etmesini kolaylaştıracak unsurlara sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“İstedığınız her eğitime sadece bir tuşla ve bilgisayar üzerinden anında ulaşabilmek çok güzel...” (Deniz)

“Trafik ve seminerin yapıldığı semtin uzak olması sorunu yüzünden katılamadığım seminerlere bu dönemde katılabildim.” (İmge)

“Farklı platformlarda, farklı konularda ve şehirlerden eğitimlere katılabilmek zaman ve mesafe sorununu çözdü.” (Mutlu)

“Hiçbir gün ve saat sınırlaması olmadan evden katılıyor olmayı uzaktan eğitimin en olumlu yanı olarak düşünüyorum. Eğitim döneminde eğitim saatinden dolayı katılamadığım kurslar olabiliyordu.” (Eylül)

“Kontenjan sınırlamasının olmaması, isteyen herkesin istediği anda eğitime ulaşabiliyor olması avantajlı oldu, “fırsat eşitliği” sağladı.” (Güneş)

“Eğitim alanına ulaşmak için İstanbul’da yolda geçirilen zamandan kazanmış olduk bu yıpranma, yorgunluk ortadan kalktı.” (Tan)

“Daha konforlu, dönütü rahat, tekrar izleme imkânı var, evimizi çocuklarımızı nereye bırakacağız stresi yok, uzaktan birçok çalışmaya rahatlıkla katılabildim.” (Dağ)

Çeşitlilik ve Nicelik

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerden bazıları uzaktan eğitimin üstünlüklerinden söz ederken eğitimlerin çeşitliliğine ve nicel olarak fazla olması için imkân tanımalarına değinmiştir. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Birden fazla eğitime katılma imkânı sağlaması benim için en olumlu tarafı oldu.” (Dolunay)

“Uzaktan eğitimlerde yelpazenin daha geniş bir alana yayıldığını düşünüyorum.” (Yankı)

Etkililik ve İlgi Çekicilik

İki öğretmen, yüz yüze eğitimlerle kıyaslandığında uzaktan eğitim sürecinde daha donanımlı ve mesleki yeterliliği yüksek eğitimcilerin eğitimlerine katıldıklarını şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Bulduğum şehirdeki hizmet içi eğitim veren öğretmenlerin yetersizliğinden dolayı yüz yüze eğitimlerden büyük oranda memnun kalmıyor, eğitim bitiminde o alanla ilgili makale, kitap vb. dokümanı tarayıp bazen videolar varsa izleyerek aldığım sertifikayı hakkıyla almaya çalışıyordum. Ancak uzaktan eğitimleri çok daha başarılı buldum. Zira gönüllülük esasıyla verildiği için bu eğitimler, işinin erbabı kişilerce verilmiş oldu. Çok daha donanımlıydı hemen hepsi...” (Coşku)

“Kendine güvenen, potansiyeli olan, donanımlı ve gönüllülük esasıyla verilmesi... Bu nedenle çok daha başarılı... Yüz yüze eğitimlerin öğretmenlerinin birçoğu o alana haiz olmayabildiği halde ilden bir şekilde görev verildiği ve eğitimi “tatil” düşüncesiyle aldığı için -pardon alamadığı için- gelip bize de bir şey veremeyen çok fazla böyle öğretmen var ne yazık ki... Uzaktan eğitimde akademik donanımı yüksek bireylerden eğitim aldık ve çok başarılı oldu.” (Değer)

Uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime göre bir adım öne çıkaran görüşler arasında uzaktan eğitimin etkililiğine ve görece ilgi çekici olduğuna değinen öğretmenler olmuştur. Bu öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

“Tek farkın bir ekran karşısında dinlemek olduğunu düşünüyorum. Yoksa ilgi noktasında daha fazla dikkatli dinlediğime inanıyorum.” (Yağmur)

“Aslında uzaktan eğitim nasıl olacak diye düşünmüştüm ama gayet güzel, uygulamaları anında yaparak öğrendik.” (Görkem)

Alt Tema 2. Yüz Yüze Eğitimin Üstünlükleri

Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi karşılaştırılırken yüz yüze eğitimin üstünlüklerini de dile getirmiştir. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Evdə kaldığım süre içerisinde sanal seminerlere, kurslara katılarak mesleki gelişimime katkı sağladığımı düşünüyorum. Evden bu seminerleri takip etmek benim açımdan rahatlık oldu. Ancak bu eğitimlere uygulamalı olarak katılıyorsa olsaydım daha başarılı olacağımı düşünüyorum.” (Emek)

“Birebir anlamadığımız yerleri sorma imkânınız olsa da, hoca dersi anlatırken yandan akan sorulara doğal olarak yetişmekte biraz gecikti.” (Deniz)

“Yüz yüze eğitimi daha olumlu buluyorum. Zira tepkiler ve karşılıklı iletişimin yoğunluğu ile anlamak daha kolaylaşıyor. Ev ortamı fazla rahat bir ortam...” (Su)

“Yüz yüze eğitim daha etkili oluyor. Çünkü orada iletişim kurduğunuz bir grup var ve deneyimlerinizi de paylaşıyorsunuz. Uzaktan aldığınız eğitimde sadece bilgi var. Bilgiye her yerden ulaşmak günümüz koşullarında mümkün... Bu süreçte bunu da deneyimlemiş olduk.” (Dünya)

“Yüz yüze yapılan eğitimlerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum. Eğitim sürecine aktif olarak katılıyor olmayı tercih ederdim.” (Mutlu)

“Yüz yüze yapılan hizmet içi eğitimlerde daha aktif eğitimin içerisinde yer alabiliyorsunuz. Uygulamaları canlı olarak yapabiliyorsunuz. Değerlendirme süreci için daha net bakış açılarımız olabiliyor.” (Gökyüzi)

“Yüz yüze eğitimler daha verimli oluyor. Hem doğrudan iletişim var hem de sorumluluk anlamında kişiler arasında olunca dikkati daha aktif tutuyor, ekran başında bu dikkat dağılıbiliyor.” (Tuna)

Alt Tema 3. Her İkisinin Üstünlükleri

Araştırmadaki bazı öğretmenler uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi karşılaştırırken birinin üstünlüklerine ağırlık vermek ya da birini diğerine tercih etmek yerine her ikisinin de güçlü yönlerini, bir başka ifadeyle üstünlüklerini ön plana çıkararak düşüncelerini ifade etme eğiliminde olmuştur. Bunun yanı sıra aralarında bir fark olmadığını düşünen öğretmenler de vardır. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Yüz yüze eğitim daha kalıcı ve etkileyici... Alanında uzman kişilerle bir arada olmak güdülenmeyi daha artırıyor, daha zevkli ancak imkânsızlık durumunda uzaktan eğitim de önemli...” (Ceyhan)

“Öğretmenlerin profesyonel gelişimi ve alandaki yenilikleri, istediğimiz konuları, yeni yaklaşımları görmemize ve uygulamamıza, evimize, ayağımıza kadar geliyor. Bu eğitimlerle bu dönemde Korona virüsü nedeniyle evde kaldığımız bu süreçte günlerimizi dolu dolu, eğlenceli, kaliteli şekilde değerlendiriyoruz. Hem de bilgilerimizi yenilemiş oluyoruz. Yüz yüze ile karşılaştıracak olursak uygulamalı olanları -oyun vs. gibi uygulamalı olanları- karşılıklı yapsak daha güzel olurdu ama yine de çok güzel eğitimlerdi.” (Bulut)

“Yüz yüze eğitimlerde paydaşlarla eğitim molalarında bir araya gelip fikir alışverişi yapılıyordu. Eğitimi destekleyen yan unsurları yok sayamayız. Ancak uzaktan eğitimlerde yine belirtmek isterim ki (ulaşım vb.) zaman kayıpları yaşanmadığı için bilgi odaklı olması da güzel...” (Güneş)

“Sanırım burada eğitimi veren kişinin donanımı önemli... Yüz yüze olup da beğenmediğim ya da yetersiz bulduğum çok eğitim oldu. Uzaktan eğitimde sınırlı sunum şekilleri var. Ancak sunum yapan kişi ne kadar donanımlı ise o kadar verimli geçebiliyor.” (Özgür)

“Alınan eğitim konusuna göre değiştiğini düşünüyorum. Bazı konuların yüz yüze eğitimle yapılması daha verimli olabiliyorken bazılarının uzaktan olması yeterli ve konforlu olabiliyor.” (Dolunay)

Tema 6. Problemler

Araştırmada uzaktan eğitim konusunda karşılaştıkları bazı problemleri dile getiren öğretmenler olmuştur. Bu problemler analizde temel olarak dört farklı alt temada toplanmıştır. Bu alt temalar; teknik problemler, ev ortamından kaynaklanan problemler, uygulamaya yönelik problemler ve diğer problemlerdir.

Alt Tema 1. Teknik Problemler

Araştırmaya katılan bazı öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde teknik problemler yaşadıklarını dile getirmiştir. Uzaktan eğitimin bilgisayarlar yoluyla ve internet ağı üzerinden yürütülmesi, öğretmenlerin süreç içerisinde birtakım problemlerle ya da aksaklıklarla karşılaşmasına neden olmuştur. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“İnternet ağının güçlü olmayışı, kesilmelerin sık olması ilgiyi dağıtıyor.” (Bilge)

“Sadece internet yavaşlığından şikâyet edebilirim.” (Doğa)

Alt Tema 2. Ev Ortamından Kaynaklanan Problemler

Bazı öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde evlerinde olmanın çeşitli olumlu yönlerinden bahsederken bazı öğretmenler de ev ortamında olma durumunu uzaktan

eğitim sürecinde bir problem kaynağı olarak nitelendirmiştir. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Eğitim saatinin akşam 21.00’den sonra olması... Evdeyiz, çocuklarımız var, uyku zamanlarıyla çakıştı.” (Başak)

“Belirlenen saatte yayında olamama... Ev ortamındaki diğer değişkenleri de düşünürsek kendini verememe...” (Nehir)

Alt Tema 3. Uygulamaya Yönelik Problemler

Yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime göre üstün gören öğretmenler, bu farkı uygulama fırsatı sunması açısından değerlendirip yüz yüze eğitimi üstün kabul etme eğiliminde olmuştur. Uygulamanın önemine vurgu yapan bu öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları problemlere yönelik ifadeleri şöyledir:

“Yapamadığımız uygulamalı eğitimlerde düzeltme alamadığımız ve kendimiz düzeltemediğimiz için konuyu kaçırdık.” (Özgür)

“Uygulamanın esas olduğu eğitimlerde ‘yaparak yaşayarak öğrenme’ bakımından deneyimleme eksik kalıyor.” (Bulut)

Alt Tema 4. Diğer Problemler

Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları farklı problemleri dile getirmiştir. Ortak bir temada birleşmeyen görüşlere bu başlık altında yer verilmiştir. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Ben eğitimleri hem kendimi geliştirmek hem de farklı ortam ve insanlarla olmak adına tercih ettiğim için bu yanından mahrum kaldığımı düşünüyorum.” (Değer)

“Merak ettiğimiz şeyler hakkında soru sormamanın, karşılaşılan teknik sorunlarda muhatap bulamamanın problem olduğunu düşünüyorum.” (Görkem)

“Eğitimi veren kişinin aktarımının ötesine geçilmiyor. Üst üste nefessiz konuşuluyor ve bilgiler kalıcı olmuyor.” (Sağanak)

“Etkileşimden mahrum olmanın öğrenme kalıcılığına olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorum.” (Tan)

Bir katılımcı, uzaktan eğitim sürecinde uzun süre ekran başında olma durumunu teknolojiye aşırı maruz kalma olarak değerlendirmiştir:

“Eğitimin saatini kaçırınca ulaşma imkânı olmuyor, eğitime katılan diğer öğretmenlerle bir iletişim olmuyor, bireysellik daha fazla... Çok eğitimin olması, sürekli saat paylaşımları zihnen yoruyor. Uzun saatler teknolojiye maruz kalıyoruz.” (Dünya)

Tema 7. Öneriler

Katılımcı öğretmenler uzaktan eğitim sürecini değerlendirirken çeşitli önerilerde bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı uzaktan eğitimi kendi profesyonel gelişimleri için deneyimleyen öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik önerileri bu başlık altında toplanmıştır.

Alt Tema 1. Sürdürülebilirlik

Uzaktan eğitim sürecini olumlu yaşantılarla geçiren bazı öğretmenler, uzaktan eğitimin devam etmesine, bir başka ifadeyle sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunmuştur. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

*“Bu süreç hizmet içi eğitimde uzaktan eğitim denemeleri için bir fırsat oldu bence. Özellikle İstanbul’da yapılan hizmet içi eğitimler, seminerler çalışma saati, trafik gibi sebeplerden düşündürücü oluyor. Bu süreçten sonra da dene-
timli şekilde bazı programlar kullanılarak çalışmaların artırılması önerimdir.”* (Yosun)

“Eğitim sistemi normale döndüğünde de öğretmenler için uzaktan eğitimin devam etmesi güzel olabilir diye düşünüyorum; tabii yalnızca gerçekten uzaktan eğitimin verimi düşürmeyeceği konularda...” (Övgü)

*“Sürekli olarak hizmet içi eğitimlerin, kursların alternatif olarak yapılması... Profesyonel gelişim için bu seçeneğin sadece bu sürece özgü olmaması ve deva-
munun gelmesi seminer dönemlerinde eğitim planlamalarının bu şekilde planlanabilmesini önerebilirim.”* (Yaprak)

*“Yapılacak yüz yüze eğitimlerin aynı zamanda uzaktan eğitim yoluyla da her-
kese ulaşılabilir olması... Alanında uzman kişilere ulaşamadığı durumlarda uzaktan eğitimle eğitimlerinden faydalanmak... Özellikle ulaşım sorunlarının yaşandığı büyükşehirler için sürekli yapılması çok iyi olur.”* (Ceyhan)

Alt Tema 2. Eğitimlerin Branşlara Göre Ayrılması

Uzaktan eğitimin planlanmasında branş faktörünün dikkate alınması ve planlanmanın tüm branşları kapsamaması önerisinde bulunulmuştur. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden biri şöyledir:

“Bilmeden bilgisayarla ilgili, branşımı kapsamayan bir eğitim almışım, bu konuda biraz daha öncelikli branşlar seçeneği konulursa daha iyi olur.” (Özgül)

Alt Tema 3. Eğitimi Verenlerin Profesyonelliği

Araştırma kapsamında görüşlerini paylaşan öğretmenlerin bir kısmı, uzaktan eğitim sürecinde yer alan eğitimcilerin profesyonelliğine değinen çeşitli değerlendirmelerde bulunup öneri getirmiştir. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Lütfen işi erbabı yapısın... Eğitici eğitimleri verilirken bu alana haiz insanlar seçilmeli... Mesela yenilikçi yaklaşımlar ile ilgili bir eğitim aldım ama eğitmen üç yıl önceki teknoloji ile karşımıza çıktı. Benim donanımım ondan çok daha iyiydi. Biraz insan alanında kendini geliştirip çıkar huzura, ama maalesef öyle değildi.” (Coşku)

“Bu tür eğitimleri kendine güvenen ve deneyimi olan öğretmenlerin kesinlikle vermesi gerektiğini düşünüyorum.” (Eylül)

Alt Tema 4. Eğitim Sayısının ve Çeşitliliğinin Artırılması

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitimlere katılan bazı öğretmenler eğitim sayılarının ve çeşitliliğinin artmasına yönelik çeşitli önerilerde bulunmuştur. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Online eğitimi bizlerin nasıl kullanacağı ve bu teknolojiye nasıl uyum sağlama-yağımızı kolaylaştıracak eğitimlerin de olmasını dilerim.” (Su)

“Bulduğumuz bu süreçte biraz daha sanatsal eğitimlere yer verilmesi çok faydalı olacaktır. Mesela müzik eğitimi, basit bir çalgı aleti çalımı mesela, temel resim teknikleri kursu, e-Twinning proje üretimi, spor etkinlikleri vb.” (İmge)

“Benim önerim yapılan bu profesyonel gelişim eğitimlerinin yaşanan sosyal çevrelerdeki sorun ve ihtiyaçların belirlenmesinin ardından farklılaştırılarak sayı, konu ve verdiklerinin artırılması, bunun için bir anket düzenleyip eğitimci arkadaşların ihtiyaç duydukları alanlar belirlenebilir.” (Meriç)

“Bazen denemekten korktuğumuz eğitimleri daha kolay ve ekonomik bir şekilde elde etme imkânının sağlandığı bu yöntemle daha çeşitli eğitimlerin yapılmasını istiyorum.” (Tan)

“Her alanda gelişim sağlayacak geniş kapsamlı, daha yenilikçi, daha faydalı ve belgelendirilerek eğitimler yapılmalı” (Bilge)

Alt Tema 5. Diğer Öneriler

Araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin bir bölümü, belirli bir tema altında bir araya gelmeyen çeşitli önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler kendi deneyimleriyle alakalı özellikle bir konuya ya da uzaktan eğitimlerin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik olmuştur. Bu alt temaya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Uzaktan eğitimde belli bir sayı kapasitesi olmalı... 700-800 kişinin katıldığı bir eğitim öğretmen açısından da biraz zorlayıcı -sorulara yetişmek bakımından- olabiliyor.” (Yağmur)

“Şu ana kadar yapılan çalışmalarda teknik sorunlar dışında her şey yolundaydı. Belki donma, ses gelmemesi vb. sorunları çözmek için farklı bir platform oluşturulabilir ya da ders kayıtlarına sonrasında da ulaşılabilmesi sağlanabilir.” (Ada)

“Pek çok öğretmenimiz, mesleğe sahip olduktan sonra mesleki ve kişisel gelişimlerini bir kenara bırakma konusunda eğilimli... Hayat boyu öğrenme motivasyonu kazandırmak için çeşitli çalışmalarla bu eğilimi kırmak mümkün... Bir öneri olarak, aldıkları gelişim eğitimleri karşılığı kolay ulaşılabilir hedeflerle basamaklandırılmış ödül puan sistemi ya da kademe derece yansımaları gibi görünür kazançları ortaya koyarak yapılacak eğitimlerin katılımı ve mesleki gelişme ve doyumunu artıracacağı düşüncesindeyim.” (Bulut)

“Önce uzaktan eğitim ve nihayetinde yüz yüze eğitim ile tamamlanabilir. İsteyenler veya başarılı olanlar nihayete gider.” (Gün)

“Genelde grup çalışmaları oluyor daha çok bireyselleştirilmeli... Çoklu kamera programları kullanılmalı...” (Sağanak)

“Önceki hizmet içi eğitimlerde olduğu gibi, sürdürülebilirlik konusunda sorun yaşanmaması açısından daha küçük gruplar ile daha yoğun etkileşimi esas alan eğitimler planlanmasının daha olumlu olacağı kanaatindeyim.” (Seçkin)

Tartışma ve Sonuç

Aniden ortaya çıkarak insanların hayatlarını farklı şekilde planlamaya zorlayan salgın sürecinde Türkiye’de bazı öğretmenler hem eğitim veren hem de eğitim alan rollerini devam ettirmeye çalışmıştır. Bu süreçte öğretmenler yeni beceriler edinmiş ve yeni iletişim yollarıyla tanışmıştır. Öğretmenlere yönelik olarak daha önce uzaktan hizmet içi eğitimler yapılmamış olsa da yeni sürece kolay uyum sağlanmış ve Milli Eğitim Bakanlığının salgından önce hazırlıklarına başlayıp üzerinde çalıştığı bir alan olarak kısa sürede uzaktan hizmet içi eğitim aşamasına geçilebilmiştir. Dolayısıyla salgın sürecinde uzaktan eğitim yoluyla verilen hizmet içi eğitimlerin merkezinde yer alan öğretmenlerin bu deneyimleri sürecin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu deneyimin ardından uzaktan eğitimlerin hayatımızda var olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın gerek öğretmenler, okul yöneticileri ve yerel yöneticiler gerekse tepe yöneticiler ve politika yapımcılar tarafından yapılacak yeni planlamalara ve hazırlıklara ışık tutacağı umut edilmektedir.

Araştırmanın bulguları arasındaki ilk tema profesyonel gelişime katkı olmuştur. Katılımcı öğretmenlerin tamamına yakını, uzaktan eğitim yoluyla istedikleri ya da ihtiyaç duydukları eğitimleri alma fırsatı yakaladıklarını ve bu eğitimlerin profesyonel gelişimlerine olumlu katkısı olduğunu belirtmiştir. Katılımcı öğretmenler salgın sürecinde uzaktan eğitim aracılığıyla “alanında uzman kişilere” kolayca ulaştıklarını ve bu uzman kişilerden ders alma imkânı bulduklarını dile getirmiştir. Mesleği ve branşı ile ilgili konularda alanında uzman kişilerden alınan eğitimlerin öğretmenlere katkısının yanı sıra eğitim teknolojilerini kullanma konusunda da bilgi ve becerilerinin arttığını belirten öğretmenler olmuştur. Bu öğretmenler, salgın döneminde teknolojiyi kullanma konusunda gelişim odaklı bir süreçten geçtiklerini ifade etmiştir. Millî Eğitim

Bakanlığı tarafından sağlanan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) salgın sürecinde gerek öğretmenler gerekse yöneticiler tarafından yoğun bir şekilde kullanılmıştır. 2020 yılının Haziran ayı verilerine göre, 2,7 milyarın üzerinde tıklanan EBA, Türkiye’de en fazla ziyaret edilen 11. site, dünyada en çok ziyaret edilen 6. eğitim sitesi olmuştur (Hürriyet, 2020). Ayrıca EBA’yı aktif kullanan öğrenci sayısı 6 milyon 90 bin 383, öğretmen sayısı ise 900 bin 188 olarak rapor edilmiştir. EBA’da *Akademik Destek* bölümünden yararlanan öğretmen sayısı ise 161 bin 527’dir (MEB, 2020a). Araştırma sonuçlarının, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan istatistik verileri desteklediği ve öğretmenlerin kendi profesyonel gelişimlerine yönelik yoğun bir çaba içerisine girerek kendilerine sunulan imkânlardan büyük ölçüde yararlanmaya çalıştıkları söylenebilir.

Öğretmenler araştırma kapsamında görüşlerini dile getirirken sık sık zaman kavramına atıfta bulunmuştur. Al ve Madran da (2004) web tabanlı uzaktan eğitim modelinde zaman ve mekân avantajlarının ön plana çıkarak diğer önemli üstünlüklerin gölgede kaldığını belirtmiştir. Hsiung ve Deal da (2013) uzaktan öğrenmenin en önemli yararları olarak zaman ve mekânı ön plana çıkarmıştır. Gökbulut’un (2020) çalışmasında da “*zaman*” katılımcılar tarafından uzaktan eğitimin bir avantajı olarak görülmüştür. Araştırmada salgından önce İstanbul’daki ulaşımın zorluğu nedeniyle harcanan zamanın fazla oluşu, yüz yüze hizmet içi eğitimlere başvurmak için önceden iyi düşünüülüp planlanması gerektiği ve bazı durumlarda da zaman faktörünün çözülmesi gereken bir problem olarak görüldüğü fakat uzaktan eğitimin bu açıdan avantaj sağladığı dile getirilmiştir. Bazı öğretmenler de zaman yönetimini daha rahat yapabilmeleri sayesinde daha fazla eğitime katılabildiklerini belirtmiştir.

Öğretmenler çoğunlukla evde geçirilen zamanın uzaktan eğitimler sayesinde verimli hale geldiğine vurgu yapmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan bazı öğretmenler uzaktan eğitimde yaşanan teknik ya da altyapı problemlerinin verimi düşürdüğünü ifade etmiştir. Simonson, Schlosser ve Orellana (2011) tarafından yapılan bir çalışmada *farklı eğitim değil, uzaktan eğitim* diyerek uzaktan eğitimin geleneksel eğitim kadar etkili olduğu ileri sürülmüştür. Uzaktan eğitimde sağlanan verimliliğin, eğitim görenlerin teknolojiyi kullanma becerisine bağlı olduğu söylenebilir (Horton, 2000). Telli Yamamoto ve Altun (2020) yüz yüze öğrenmeye alışkın öğrenenler ve öğreticilerin teknoloji kullanımında yetkin olmamaları ya da uzaktan eğitim sunan kanallardaki altyapı eksiklikleri nedeniyle verimsizlik durumunun ortaya çıkacağını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan bir başka tema motivasyondur. Bazı öğretmenler evde kaldıkları salgın sürecinde uzaktan eğitimlerle zamanı iyi değerlendirdiklerini düşündükleri için mutlu olduklarını ve karamsarlığa kapılmak yerine gelişime odaklanmanın kendilerini iyi hissettirdiğini dile getirmiştir. Dolayısıyla uzaktan eğitimler; öğretmenler tarafından geleceğe yönelik umutlarını kaybettirmeyen, onları hayata bağlayan bir unsur olarak da görülmüştür. Bu da eğitimlerin daha çok motive edici yönünü ön plana çıkarmaktadır.

Araştırma bulgularına göre uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha avantajlı olduğunu belirten katılımcıların sayısı daha fazla olmuştur. Katılımcılar, sık sık eğitimlere kendilerini rahat hissettikleri mekân olan evlerinden kolayca ulaşabildiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin eğitimlere istedikleri zaman istedikleri yerden erişebilme-leri, eğitimlerin katılımcıya görelilik özelliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca kaydı yapılan eğitim ve seminerlerin daha sonra yeniden izlenme şansı sunması da öğretmenler için yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimi üstün kılan özelliklerden biri olmuştur. Ülkü (2018) tarafından yapılan bir çalışmada uzaktan eğitimin en uzak mesafeleri yakın hale getirme ve istenildiği kadar tekrar edebilme imkânı sunması vurgulanmıştır. Gökbulut'un (2020) çalışmasında da katılımcılar eğitimlerin istedikleri zaman tekrar izlenme imkânını bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimin üstünlüklerine yönelik olarak değindikleri bir başka konu, çeşitlilik ve nicelik olmuştur. Öğretmenler bu süreçte yüz yüze eğitim olarak katılamayacakları sayıda ve türde eğitime katılabildiklerini vurgulamıştır. Bazı öğretmenler daha fazla ve farklı konuda eğitim aldıklarını belirtirken bazı öğretmenler de daha fazla sayıda ve çeşitlilikte eğitimlerin olması önerisinde bulunmuştur. Bu alt temada öğretmenler uzaktan eğitimlerin etkili ve ilgi çekici olma özelliğine değinmiştir. Bu konuda bazı öğretmenler özellikle mesleki donanımı yüksek, alanlarında uzman olan eğitimcilerin eğitimlerinden yararlanma şansına sahip olduklarını vurgulamıştır.

Araştırmada, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin üstünlüklerini karşılaştırıp yüz yüze eğitimlerin çeşitli nedenlerden dolayı daha üstün olduğunu düşünen öğretmenler de olmuştur. Bu öğretmenler, bazı yüz yüze eğitimlerde, eğitim alırken aynı anda uygulama da yapabildiklerinden dolayı bu eğitimlerin daha faydalı olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca bu öğretmenler tarafından eğitim esnasında akan soruları eğitimcinin takip etmekte zorlandığı ve soruların yanıtlanamadığı dile getirilmiştir. Gökbulut'un (2020) araştırmasında da katılımcılar, eğitim alan ve eğitim gören arasında etkileşim olmamasını uzaktan eğitimin bir dezavantajı olarak ifade etmiştir. Aynı araştırmada benzer şekilde katılımcılar tarafından yazılan soruları bazen eğitimcinin görmediği ve cevap alamadıkları belirtilmiştir.

Araştırmada hem uzaktan eğitimin hem yüz yüze eğitimin üstünlükleri olduğunu, birinin diğerini tamamlayıcı rol üstlendiğini ifade eden öğretmenler de olmuştur. Bu öğretmenler yüz yüze eğitimin daha etkileşimli ve kalıcı öğrenme imkânı sunduğunu fakat salgın döneminde eğitimden ayrı kalmamak adına uzaktan eğitimin de kendilerine katkı sağladığını ve yararlandıklarını belirtmiştir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı İstanbul'da eğitimler için bir yerden bir yere ulaşma konusunda hem trafik hem de zaman açısından yetişme stresinin uzaktan eğitim sürecinde yaşanmadığı, evdeki konfordan uzaklaşmadan eğitimlerin alınabildiği ifade edilmiştir. Diğer yandan bu konforu öğrenmenin önünde bir engel olarak gören katılımcılar da olmuştur. Bu konuda öğretmenlerin buldukları ortak noktanın ağırlıklı olarak, konularına göre yüz yüze eğitime uygun olanların yüz yüze, uzaktan eğitime uygun olanların ise uzaktan

eğitim yoluyla verilmesine yönelik olduğu söylenebilir. Arat ve Bakan da (2014) bu bulguya paralel şekilde, yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim sistemlerinin birleştirilerek verilmesinin daha etkin bir eğitim sağlayabileceğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitim sürecini değerlendirirken karşılaştıkları zorluklar bağlamında yaşanan problemlere de değinmiştir. Bu problemler; teknik problemler, ev ortamından kaynaklanan problemler, uygulamaya yönelik problemler ve diğer problemler başlıkları altında toplanmıştır. Salgın sürecinin aniden ortaya çıkmasıyla hem öğrencilerin hem öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine geçmesi sürecin yoğunluğunu artırmış ve internete erişim konusunda bazı problemler ya da aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenler sık sık bağlantı kesintisi ve kopma problemi olduğunu dile getirmiştir. Bu durum zaman zaman ekranın ya da görüntünün donmasına, sesin duyulmamasına ya da farklı gürültülerin karışmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda öğretmenler tarafından eğitimlerin sağlıklı bir şekilde takip edilmesinin zorlaştığı ya da konuya yönelik dikkat ve ilginin dağıldığı ifade edilmiştir. Öğretmenlerin ilgilerini dağıtan bir başka konu da, özellikle çocuğu olan öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde hem çocuğuyla hem de ev işleriyle ilgilenmek zorunda olmalarıdır. Bu durum hem onların eğitimleri eksiksiz takip etmelerini zorlaştırmış hem de zaman zaman dikkat ve ilgilerinin dağılmasına sebep olmuştur. Araştırmada bu konuda görüş belirten beş öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenler ayrıca eğitimlerin uygulamaya dönük olmamasını bir problem olarak belirtmiştir. Bu konuda öğretmenler uzaktan eğitimde uygulama kısıtlılığına değinmiş, eğitimcinin öğrencilerle birebir ilgilenme imkânının yeterince bulunmadığını dile getirmiştir. Bu problemlerin yanı sıra bazı öğretmenler tarafından belirtilen diğer problemler arasında, sürecin etkileşimli olmaması nedeniyle eğitimcinin sürekli tek taraflı anlatım metoduyla eğitim vermesi, teknik konularda destek olacak birilerinin bulunmaması ve öğrenme sürecinde yeterince aktif olamamaları bulunmaktadır. Gökbulut'un (2020) çalışmasında da katılımcılar, uzaktan eğitimin problemlerinden biri olarak, eğitime aktif katılımın zorluğundan bahsetmiştir. Eğitimde takip edilen ekranın küçük olmasından dolayı katılımcıların mesaj yazamamaları aktif katılıma engel bir durum oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan bazı öğretmenler ilk kez deneyimledikleri uzaktan eğitim sürecine yönelik birtakım önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler; sürdürülebilirlik, eğitimlerin branşlara göre ayrılması, eğitimi verenlerin profesyonelliği, eğitim sayısının ve çeşitliliğinin artırılması ile diğer önerilerdir. Uzaktan eğitim sürecini sistemli ve planlı bir eğitim projesi olarak ele aldığımızda bir eğitim projesinin değerlendirilmesinin amacının, tamamlanan projenin kapsamlı bir biçimde ele alınması ve amaca ulaşmak için projenin ilgi, etkililik, verimlilik, etki ve sürdürülebilirliğinin saptanması olduğu söylenebilir (ILO, 2010'dan akt. Huang, Spector & Yang, 2019). Özellikle salgın sürecinde birden fazla uzaktan eğitime katılan ve bu süreci kendine göre verimli geçirdiğini düşünüp memnuniyet düzeyi yüksek olan öğretmenler, uzak-

tan eğitimlere salgın tehlikesinin ortadan kalkması durumunda da devam edilmesi, bir başka ifadeyle uzaktan eğitimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Öğretmenler bu sayede okulların açık olduğu dönemde de uzaktan eğitimlerden yararlanmaya devam edebileceklerine yönelik görüş belirtmiştir. Roberts'ın (2019) çalışmasında da benzer şekilde yüz yüze ve çevrimiçi öğrenmeyi içeren harmanlanmış bir model önerilmiştir.

Araştırmada bazı öğretmenler tarafından eğitimlerin alanlara ya da branşlara göre ayrılması gerektiğine yönelik görüş belirtilmiştir. Eğitimlerin tüm branşlara yönelik ve dengeli bir şekilde planlanmasının daha faydalı olacağı ifade edilmiştir. Uzaktan eğitimlerde eğitim verenlerin profesyonelliğine değinen öğretmenler olmuştur. Öğretmenlerin profesyonel gelişimine katkı sağlamak üzere planlanan eğitimlerde, eğitimi verenin anlatacağı konuda gerekli donanım ve tecrübeye sahip olması beklenmektedir. Öğretmenler seminer dönemi eğitimlerinin de uzman kişilerle uzaktan eğitim yoluyla hazırlanmasını önermiştir. Kaya (2002) uzaktan eğitim planlanırken uzaktan eğitimi verecek eğitimcilerin alanlarında uzman olmalarının göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır.

Araştırmada bazı öğretmenler uzaktan eğitimin sayısını ve çeşitliliğini üstünlük olarak görüp daha fazla sayıda ve türde uzaktan eğitimler planlanmasına yönelik önerilerde bulunmuştur. Balaban'a (2012) göre daha fazla eğitim fırsatı uzaktan eğitimin avantajlarından biridir. İstanbul Öğretmen Akademileri kapsamında salgın sürecinde 16 farklı kategori altında öğretmenlere eğitim verilmiştir (MEB, 2020b). Öğretmenler ayrıca evde hareket etmeye yönelik spor etkinlikleri gibi eğitimlerin yer almasını da önermiştir. Bu önerilerin yanı sıra, eğitim kontenjanlarının verimliliği düşürmeyecek bir sayıda olması gerektiği ve yapılmış olan tüm eğitimlerin daha sonra erişilebilir olması önemli birer özellik olarak dile getirilmiştir. Ayrıca sürecin akışını bozmamak amacıyla eğitim esnasında cevaplanması istenen bazı soruların eğitim öncesinde alınmasına, eğitimi alanların süreçte aktif olmalarına yönelik hedefler belirlenmesine ve uygulanmasına, alınan eğitimlerin öğretmenlerin ödül ya da derece-kademe ilerlemesi süreçlerinde göz önünde bulundurulmasına yönelik önerilerde de bulunulmuştur. Bazı eğitimlere başvuran öğretmenlerin uzmanlık alanına uzak olsa da, merak edildiği ya da yeni şeyler öğrenmek istendiği için başvuru yaptıkları ifade edilmiştir. Buna göre eğitimlerin ilk dersleri uzaktan eğitim ile başlayıp öğretmenlerin konuya devam edip etmeme kararları için fırsat tanınabileceği dile getirilmiştir. Daha sonra uygulama ve ölçme değerlendirme süreçlerinde yüz yüze modele geçilerek sürecin tamamlanabileceği önerileri bu tema altında yer alan diğer öneriler olmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Uzaktan eğitimlerin planlanma aşamasına geçmeden önce yapılacak bir ihtiyaç analizi öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları konusunda rehber olabilir.

- Öğretmenler için planlanan hizmet içi eğitimler, özellikle İstanbul gibi ulaşım problemleri olan büyükşehirlerde hem uzaktan eğitimi hem de yüz yüze eğitimi kapsayacak şekilde karma bir model olarak tasarlanabilir.
- İstanbul Öğretmen Akademileri gibi süreç boyunca planlı bir şekilde verilen eğitimlerin etkililiğine yönelik çalışmalar yapılabilir. Yeni modeller geliştirilebilir.
- Uzaktan eğitimler yeni bir bakış açısıyla istek ve ihtiyaca göre artırılıp çeşitlendirilebilir. Böylece kendini mesleki açıdan geliştirmek isteyen öğretmenlere, yüz yüze eğitimle ulaşamayan akademisyenlerden ya da uzmanlardan uzaktan eğitim alma fırsatı sunulabilir.
- Uzaktan eğitim konusunda yapılan araştırmalar ışığında yeni dönemlerde geliştirilecek uzaktan eğitimler için birtakım kalite standartları oluşturulabilir, akredite çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

- AL, U. & Madran, O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: Sahip olması gereken özellikler ve standartlar. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 259-271.
- ALKAN, C. (1987). *Açık öğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- ARAT, T. & Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- AVALOS, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 10-20.
- BALABAN, M. E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi*. 11 Temmuz 2020 tarihinde http://www.erdalbalaban.com/wp-content/uploads/2012/12/UE_UzaktanEgitim_EB.pdf adresinden erişildi.
- BLANDFORD, S. (2000). *Managing professional development in schools*. London: Routledge Taylor and Francis.
- CRAFT, A. (2000). *Continuing professional development: A practical guide for teachers and schools* (2nd ed.), London: Psychology Press.
- CRESWELL, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (H. Özcan, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- DAY, C. & Sachs, J. (2004). (Eds.) *International handbook on the continuing professional development of teachers*. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- FLICK, S. (2004). *A companion to qualitative research*. Berlin: SAGE Publications.

Salgın Sürecinde Yapılan Uzaktan Eğitimlerin Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimlerine Etkisi...

- GÖKBULUT, B. (2020). Distance education students' opinions on distance education. In M. Durnali ve İ. Limon (Ed.), *Enriching teaching and learning environments with contemporary technologies* (pp. 138-152). USA: IGI Global.
- GUSKEY, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. California: Corwin Press.
- GÜRBÜZ, S. & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- HORTON, W. (2000). *Designing web-based training: How to teach anyone anything anywhere anytime*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- HSIUNG, S. C. & Deal, W. F. (2013). Distance Learning: Teaching hands-on skills at a distance. *Technology and Engineering Teacher*, 72(5), 36-41.
- HUANG, R., Spector, J. M. & Yang, J. (2019). *Educational technology: a primer for the 21st century*. 25 Mayıs 2020 tarihinde <https://doi.org/10.1007/978-981-13-6643-7> adresinden erişildi.
- HÜRRİYET (2020). *EBA'nın tıklanma sayısı 2,7 milyarı geçti*. 31 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ebanin-tiklanma-sayisi-2-7-milyari-gecti-41536291> adresinden erişildi.
- KARASAR, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- KAYA, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- KESİM, E. (2010). Uzaktan eğitimde meydana gelen değerler dizi (paradigma) değişimlerinin e-öğrenme ekonomisi alanına yansımaları. G. Telli Yamamoto, U. Demiray & M. Kesim (Eds.). *Türkiye'de e-öğrenme: gelişmeler ve uygulamalar* içinde (ss. 3-25), Ankara: Eflatun Yayınevi.
- LIEBERMAN, A. (1995). *Practices that support teacher development: Transforming conceptions of professional learning*. https://www.nsf.gov/pubs/1995/nsf95162/nsf_ef.pdf#page=58 web adresinden 15 Mayıs 2020 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (2020a). *EBA 1.2 milyar tıklanma sayısı ile kendi rekorunu güncelledi*. 22 Mayıs 2020 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/eba-12-milyar-tiklanma-sayisi-ile-kendi-rekorunu-guncelledi/haber/20862/tr> adresinden erişildi.
- MEB (2020b). *İstanbul öğretmen akademileri*. 25 Mayıs 2020 tarihinde <https://istanbulakademi.meb.gov.tr/> adresinden erişildi.
- MERRIAM, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- MOUSTAKES, C. (1994). *Phenomenological research methods*. USA: SAGE Publications.
- REESE, S. (2010). Bringing effective professional development to educators. *Techniques: Connecting Education and Careers* (J1), 85(6), 38-43.
- ROBERTS, J. J. (2019). Online learning as a form of distance education: Linking formation learning in theology to the theories of distance education. *HTS Theologies Studies/Theological Studies*, 75(1), DOI: 10.4102/hts.v75i1.5345

- SABAN, A. & Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SALDANA, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. UK: SAGE Publications.
- SCALES, P., Pickering, J., Senior, L., Headley, K., Garner, P. & Boulton, H. (2011). *Continuing professional development in the lifelong learning sector*. New York, USA: Open University Press.
- SIMONSON, M., Schlosser, C. & Orellana, A. (2011). Distance education research: A review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124-142. Doi: 10.1007/s12528-011-9045
- SPARKS, D., & Loucks-Horsley, S. (2007). Five models of staff development for teachers. In A. C. Ornstein, E. J. Pajak & S. B. Ornstein (Eds.), *Contemporary issues in curriculum* (pp. 303-326). Boston: Pearson.
- ÖZER, G. (1990). Öğretmenlerin uzaktan eğitim yaklaşımıyla sürekli eğitimi. *Eğitim ve Bilim*, 76, 73-76.
- TELLİ YAMAMOTO, G. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlene-meyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- ÜLKÜ, S. (2018). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları. (Ya-yınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- YILDIRIM, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Ya-yıncılık.
- YILDIRIM, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Alanyazın*, 1(1), 7-15.